

Gepubliceerd 4 juli 2021

[Link facebook](#)

EEN BUITENPLAATS IN MIDDELBURG VAN EEN BURGEMEESTER IN GOES

In de facebookgroep Middelburg vonden we een bijdrage van Leander Jobse uit Antwerpen. Het gaat over een buitenplaats met een stukje Bevelandse geschiedenis. Hij schrijft: "Toen ik recent een artikel voor Wikipedia schreef over buitenplaats Hogerzaal viel het mij op hoe weinig er over bekend is."

De oorsprong van het gebouw gaat terug naar de middeleeuwen en op een 18e-eeuwse tekening lijkt het een flink kasteel te zijn geweest, maar ik vraag me af of het gebouw zo eruit heeft gezien, de bronnen lijken eerder te spreken over een met een gracht omringde hofstede ofwel ridderlijk huis. In ieder geval is het rond 1696 gesloopt en verbouwd tot een buitenplaats met een grote tuin. Behalve een uitvoerige beschrijving door Smallegange uit 1700 is ook over dit gebouw niet veel meer bekend dan de eigenaren.

Tussen 1805-1820 is het gebouw gesloopt en van de tuinen was sinds 1944 niets meer te zien. Gelukkig herinnert de naam van Speelhof Hogerzael nog wel aan dit stukje geschiedenis.

Van Wikipedia citeren we het gedeelte over een burgemeester uit Goes: Hogerzaal (ook wel Hooge Zale of Hogerzael) was een ridderlijk huis en later een buitenplaats aan de rand van Middelburg, gelegen aan de Seisweg, in het Seisambacht. De oorsprong gaat terug naar de middeleeuwen, maar het oude gebouw werd afgebroken, waarna aan het einde van de 17e eeuw een buitenplaats met dezelfde naam werd gebouwd. Tussen 1805 en 1820 is dit gebouw ook afgebroken en deels overgebleven waterpartijen verdwenen na de inundatie van Walcheren in 1944. Sinds 2010 ligt op de locatie van het voormalige gebouw een natuurspeelterrein dat dezelfde naam draagt.

De hofstede is in omstreeks 1680 in handen gekomen van Zacharias Blijhooft, schilder te Middelburg. Hij woonde er tot zijn dood, tussen 18 oktober 1680 en 14 oktober 1682. Na de dood van Blijhooft kwam het buiten in bezit van David van der Nisse (1644-1705).

Van der Nisse was schepen en burgemeester in Goes van 1670 tot 1678, toen hij werd aangesteld in de gecommitteerde raad van Zeeland namens Goes. Kort voor 1696 liet hij de buitenplaats volledig herbouwen en een nieuwe tuin aanleggen, welk resultaat uitvoerig is omschreven door Mattheus Smallegange in zijn Nieuwe Cronyk van Zeeland, gepubliceerd in 1700.

Van der Nisse was in 1669 getrouwd met Clara van Borssele van der Hooge. Ze kregen een zoon, Gillis Cornelis van der Nisse (- 1757). Nadat zijn vrouw was overleden, hertrouwde David van der Nisse in 1698 met Sara de Munck Alexandersdochter, weduwe van Adriaan van Riemswijk.

Na de dood van David van der Nisse is de buitenplaats in handen gekomen van Hendrik Poox en daarna in handen van Van Beekhoven. Zijn dochter Elisabeth (1698?-1753) trouwde in 1711 met Gerard de Wind (1685-1752) die het buiten na overlijden van Van Beekhoven erfde. In 1796 werd de buitenplaats gekocht door Caspar van Citters.

Voor het complete verhaal op Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Hogerzaal>

Gepubliceerd 8 juli 2021

[Link Facebook](#)

MELKHANDEL

Tot in de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw kwamen er veel handelaren aan de deur. Bekend waren de melkboer, groentenboer en bakker die met handkar, bakfiets of paard en wagen hun producten probeerden te verkopen.

Deze foto is van het begin van de twintigste eeuw, een melkboer met hondenkar. Hondenkarren werden al afgebeeld op antiek Grieks aardewerk. Vanaf 1672 zijn Nederlandse gegevens bekend over honden die een bepaalde soort wagentjes voorttrokken. Honden werden eeuwenlang als lastdier in groten getale voor-, onder- of achter een wagen ingespannen.

In 1910 kwamen er met de Trekhondenwet regels en voorschriften voor het gebruik van een hondenkar. Vele beroepsgroepen hebben gebruikgemaakt van de trekkracht van de hond, bijvoorbeeld: de bakker, de groenteboer, de melkboer, de petroleumventer ofwel olieman, imkers, kruideniers, klompenverkopers, kleine boeren, eierenhandelaren, furniturenverkopers, marskramers, rondtrekkende fotografen, slagers, visboeren, voddenvverkopers, verhuizers en diverse ambachtslieden. Het Nederlandse staatsbedrijf voor de post heeft tot 1922 brieven en kleine pakketjes met de hondenkar bezorgd.

Aan de hond als trekdier, en daardoor een transportmiddel, hebben we de hondenbelasting te danken. Al sinds de middeleeuwen werd hondenbelasting geheven. Het werd toen ingevoerd om de overlast van zwerfhonden te beperken en om de verspreiding van hondsdoelheid tegen te gaan. Later was het meer een belasting op een economisch nut als waakhond of trekdier. Merkwaardig genoeg hebben we nooit een paarden- of koeienbelasting gehad, die ongetwijfeld een groter economisch nut hadden.

Op deze foto, die op de facebookpagina Rondje Goes werd gepubliceerd, staat op de hondenkar de naam 'Boudens'. De hond ligt even te rusten onder de kar. Er kwamen verschillende reacties, o.a. over de lokatie. Rob Simonse, die aan de 's-Heer Hendrikskinderendijk woont weet zeker dat op die dijk de foto is genomen. Volgens hem moet dat ongeveer in 1915 zijn geweest.

De naam van de melkboer en de locatie kunnen kloppen. Peter Frijhoff schrijft dat zijn opa Marinus Verbeem was. Deze opa had een melkhandel en “ ‘n oefje aan de Schreinskinderendiek”, zoals dat in het Goese dialect werd uitgesproken. Deze opa had ook een café in 1901 gekocht aan de Voorstad in Goes. Dat is nu café Baarends, het pleintje achter het café is nog steeds bekend als ‘het pleintje van Verbeem’. In 1910 vinden we hierover berichten in de Nieuwe Zeeuwsche Courant. Op 1 januari 1910 een bericht over de openbare verkoping van Hofstede Batavia met melkhandel aan de ‘s-Heer Hendrikskinderendijk. En in dezelfde krant op 19 maart 1910 een advertentie dat ‘Uw Dienstw. Dienaar M. Verbeem’ zijn Boerderij en Melkerij heeft overgedaan aan G. Boudens die hij aanbeveelt als zijn opvolger. In dezelfde advertentie deelt hij ook mee dat hij zich heeft gevestigd in de ‘Afspanning en Herberg’ aan de Voorstad te Goes die vroeger gedreven werd door Mej. de Wed. Viergever.

Door deze foto kwamen er nog meer namen van melkhandels uit Goes naar boven. De overgrootvader van Ron de Koning was melkboer Cornelis Frans van Geet. Hij woonde naast de RK begraafplaats in de Zuidvlietstraat te Goes en kwam oorspronkelijk uit Tholen.

Ineke van Unen heeft in de jaren zestig van de twintigste eeuw op zaterdag nog geholpen in de melkhandel van Bruijnzeel op de hoek van de Schengestraat en de Rommerswalestraat in Goes.

Op 16 juni 1954 treedt het verbod in werking om een hond als trekdier te gebruiken. In veel plaatsen zijn de hondenkarren dan al vervangen door elektrische wagentjes, die toepasselijk ‘ijzeren honden’ genoemd worden. De Trekhondenwet uit 1910 werd per 1 januari 1962 ingetrokken. Een jaar later op 1 januari 1963 gaat de Wet op de dierenbescherming in. De hondenbelasting bestaat tot de dag van vandaag nog steeds. Het is nu een belasting van de gemeente op het bezit van een hond.

Gepubliceerd 12 juli 2021

[Link facebook](#)

JOHAN MELSE (1887-1968)

Op facebook werd onze aandacht getrokken door een affiche die Hanny Louisse had geplaatst. Het is een houtsnede die haar grootvader, de kunstenaar Johan Melse (1887-1968) had gemaakt. Het is een reclameplaat met de stadhuistoren voor de Goese middenstand.

Johan Melse was een schilder en graficus. Hij was leraar aan de Ambachtsschool en de Vakschool voor meisjes te Goes. Hij schilderde impressionistische landschappen en stillevens, maar werd vooral bekend door zijn gelegenheidsgrafiek in houtsnede, zoals ex-libris en nieuwjaarswensen. Hij illustreerde o.a. het weekblad *Timotheus*.

Zijn kleindochter Hanny Louisse schrijft dat de reclameplaat een houtsnede is die door de voormalige bekende Goese drukkerij *Oosterbaan & Le Cointre* in kleur is afgedrukt.

Gerard Heerebout heeft ook kunstwerken van Johan Melse in zijn bezit, zoals een schilderij vanuit de Wilhelminapolder met zicht op Kattendijke. Ook bezit hij een houtsnede van de kerk in Kloetinge met zicht vanaf de Jachthuisstraat.

Hoewel Johan Melse veel kunstwerken heeft gemaakt, en zijn naam nog vaak genoemd wordt op de Bevelanden, is er op internet weinig informatie over hem te vinden. In 1994 is door Jan Bruijns, oprichter van uitgeverij en boekhandel *De Koperen Tuin* te Goes een boek over Johan Melse geschreven met als titel 'Stilte over Zeeland'.

Een bekend kunstwerk van Johan Melse is een houtsnede van drie ploegende paarden. In 1997 - dus dertig jaar na zijn dood - werd een uitvergroting van deze houtsnede geplaatst op het parkeerterrein van verzekeringsmaatschappij ZLM aan het Cereshof te Goes. De drie ploegende paarden is een typisch Zeeuws tafereel. Een passende lokatie vond men het terrein van de ZLM, die eveneens zijn wortels heeft in de Zeeuwse landbouw.

Het is destijds uitgevoerd door leerlingen van de voormalige Ambachtsschool, de school waar Johan Melse leraar was. Inmiddels was deze bekend onder de vmbo Groot Stelle te Goes. Het kunstwerk werd betaald uit de Culturele Prijs, die de Cultureleraad Goes in 1994 had toegekend aan Uitgeverij *De Koperen Tuin*.

Foto 1: Reclameplaat voor de Goese middenstand.

Foto 2: Het schilderij met zicht op Kattendijke.

Foto 3: De ploegende paarden bij het ZLM-kantoor.

Gepubliceerd 16 juli 2021

[Link Facebook](#)

HENDRIK SNOEK (1892-1957)

In onze rubriek Bevelands Heem in de Bevelandse Bode publiceerden we deze foto van huisarts Hendrik Snoek uit Goes met zijn twee zoontjes op de treeplank van een auto. Hoewel het een foto is uit de jaren dertig van de vorige eeuw hadden nog veel mensen herinneringen aan deze huisarts.

Willy Pekaar-Bakker schrijft dat dit vanaf 1931 tot 1946 hun huisarts was. In dat jaar trouwden haar ouders. Zij werd in 1935 geboren en herinnert zich de huisarts als een hele lieve man. "De dokter droeg altijd een glasbril en had een vriendelijk gezicht".

Ze schrijft ook dat het heel bijzonder was dat alle kinderen die op zijn verjaardag 29 december waren geboren een zakje studentenhaver kregen. Na haar zesde verjaardag kreeg ze een prachtig Gero zilveren lepeltje.

Ook Henk Wouterse heeft goede herinneringen aan deze huisarts. Dokter Snoek woonde, en had zijn praktijk in de Wijngaardstraat. In de vijftiger jaren werd deze overgenomen door dokter Van der Werff.

Henk Wouterse kan zich ook nog goed herinneren dat dokter Snoek ongeveer in 1944 gevangen is genomen door de Duitse bezetters. Zijn praktijk is toen tijdelijk waargenomen door dokter Griep in de Ganzepoortstraat.

"Tijdens zijn gevangenschap moet dokter Snoek vreselijke dingen hebben meegemaakt. Nadat hij na een jaar vrij kwam is hij nooit meer de oude geworden. Hij was zwaar getekend door de oorlog en heeft zijn praktijk voortijdig moeten overdragen aan dokter Van der Werff."

De ouders van Wilza Mijnsbergen hadden dokter Snoek als huisarts. De moeder van Corrie de Jongh werd in 1944 achter op de motor van de dokter naar het ziekenhuis gereden voor de geboorte van Corrie. Bij zijn overlijden in 1957 ging de praktijk over naar dokter Van der Werff.

Bob Eefting is beheerder van de website <http://www.kentekenzeeland.nl/kenteken-databank...> Een website waarop de kentekens van Zeeland zijn te vinden uit de tijd dat deze nog persoonsgebonden waren. Deze kentekens begonnen dan met een 'K'. Had je meerdere voertuigen dan had je voor al deze voertuigen hetzelfde kenteken.

Eefting meldt over deze huisarts het volgende:

"Hendrik Adriaan (Henk) Snoek (1892-1957) nam in 1920 de huisartspraktijk van Dr. Coenen na een waarneemperiode over en oefende tot zijn overlijden in 1957 dat beroep uit aan de Wijngaardstraat A172. Later werd dat vernummerd tot huisnummer 51.

De auto op de foto is een Erskine 2-deur sedan uit 1927/28. Erskine was een ondermerk van Studebaker, Amerikaanse makelij dus. In de oorlog had hij deze wagen nog steeds, want hij staat vermeld op een inventarisatielijst van Goese voertuigen, opgesteld door de Duitsers in 1940.

Op de foto zit dokter Snoek op de treeplank, geflankeerd door twee zoons, links Leen Snoek en rechts Joop Snoek (met dank aan mijn collega Michiel Snoek, zoon van Joop).

Dokter Snoek had op 27 maart 1922 kenteken K-3072 gekregen, waarmee hij vanaf dat moment rondreed op een motorfiets; eerst een Phelon & Moore motorfiets in 1922, twee jaar later schafte hij een Eysink motorfiets aan, en ten tijde van de foto (ca. 1930) zat dat kenteken K-3072 dus op de Erskine.

In 1925 vroeg Snoek nóg een kenteken aan en kreeg K-5416 toegewezen voor een motorfiets met zijspan. In 1957 (bij zijn overlijden) ging de praktijk over op Dr. T.F. van der Werff en begin jaren '80 op diens zoon Dr. J.A. van der Werff, op dat moment nog steeds op het zelfde adres als waar Snoek begon."

Paul den Boer vult nog aan:

"Hendrik Adriaan Snoek, geboren in 1892 te Almkerk (N-Br) en op 64 jarige leeftijd in 1957 te Goes overleden was huisarts te Goes. Hij woonde in het pand Wijngaardstraat 51 te Goes en had aldaar de praktijk van de huisarts W. Coenen overgenomen. Hendrik Snoek was gehuwd (20-10-1920) met Janneke van Bergeijk (1893- 1981) te Rijswijk (N- Br). Hij was toen 27 jaar oud. In 1932 kocht hij zijn eerste gemotoriseerde auto, een in 1927/1928 gebouwde "Erskine" , het goedkopere merk van "Studebaker".

Gepubliceerd 1 augustus 2021

[Link Facebook](#)

HISTORY OF FANTASY?

Soms ontstaan er discussies waarbij de vraag is of het nu history of fantasy is. Is een gebouw nu echt historisch of is het een geromantiseerd bouwwerk á la Anton Pieck? In Goes komt die vraag ook regelmatig terug. Heeft Jacoba van Beieren nu echt in Goes gewoond of is het een mythe? Is het huidige Slot Oostende nu echt historisch of is het een facade van diezelfde mythe?

Deze discussie laaide weer even op toen begin juni 2021 in de rubriek Bevelands Heem in de Bevelandse Bode een foto stond over een pand in de Singelstraat in Goes. Met grote letters staat er 'Van Melle N.V. Groothandel'.

Daarvoor een dame in een historische outfit te paard. Janny de Kunder denkt dat het een uitbeelding is van Jacoba van Beieren. Ze verwijst daarvoor naar een artikel in het Zeeuws Dagblad van 21 juni 1954. De ZLM heeft een landbouwstentoonstelling die door 'Jacoba van Beieren te paard en Frank van Borselen' werd bezocht. Dat klopt weer niet in combinatie met de foto van de groothandel, die daar pas vanaf 1965 was gevestigd. Mogelijk dus een foto van latere datum waarbij de 'edellieden' een rol vervulden.

Maar eerst iets over het gebouw van de groothandel. Peter Frijhoff is in de archieven gedoken. "Al in 1901 besloot de gemeente Goes terrein en gebouwen van de oude School A een de Singelstraat/Schoolstraat (nu Ostendestraat) in erfpacht uit te geven."

De inschrijving werd gewonnen door Franken en Goemans, landbouwwerktuigen, die rond juni 1902 van de Turfkade hierheen verhuisde. In het pand aan de Turfkade kwam orgelhandel A.J.S. Dekker.

In juni 1904 maakten L. Franken en D. van Weel bekend dat zij de zaak onder de naam Franken & Van Weel gaan voortzetten. Franken & Van Weel zitten tot 1962 aan de Singelstraat en zetten het pand te koop. Zij hadden wegens ruimtegebrek in 1917 al een loods laten bouwen aan de De Ruijterlaan.

Van Melle Suikerwaren vestigt er zich, maar al in 1965 vinden onderhandelingen plaats over verkoop van het pand en achtergelegen parkeerterrein tussen Van Melle, ABN-Amro en Slot Oostende. Wanneer precies Van Melle is vertrokken weten we niet, maar in 1970 start C. Westdorp met de sloopwerkzaamheden voor de nieuwbouw van ABN-Amro.

Bij deze werkzaamheden worden fundamenteën ontdekt van de eerste Maria Magdalenakerk (dus niet een toren van Slot Oostende). Deze dateert mogelijk al uit de 11e eeuw en stond buiten het terrein van het kasteel. Reden hiervoor was waarschijnlijk dat parochianen de kerk konden bezoeken zonder op het terrein van het slot te komen. In 1972 wordt het nieuwe bankgebouw in gebruik genomen.

Deze foto is ook op 13 maart 2017 gepubliceerd op de facebookpagina Rondje Goes. Frits de Kaart schrijft een herinnering over de groothandel Van Melle: "Eind jaren zestig/begin jaren zeventig was ik vertegenwoordiger in snoepgoed. Volgens mij kwam ik toen ook op deze locatie waar ook Aarnoutse roggebrood werd verkocht. Verder kwam ik bij grossierderij Verduin in Breskens. Die fuseerde met grossierderij Van Melle en ging aan de Edisonstraat in Goes verder onder de naam Van Melle-Verduijn. Later is dit bedrijf verhuisd naar Breda."

En passant ontstaat er op deze facebookpagina ook een discussie over het naast gelegen Slot Oostende tussen Peter Frijhoff en Kees Griep, twee mensen met meer dan gemiddelde interesse en deskundigheid over de historie.

Frijhoff opent de discussie: "Hoe leuk ik het het initiatief van de dames van Slot Oostende ook vind, hoeveel succes ik ze ook toewens en met hoeveel plezier ik er een glas zal drinken of iets zal eten, het gebouw met het fancy geveltje zoals het er nu staat lijkt in niets op het oorspronkelijk slot van Jacoba van Beieren." Kees Griep vindt dat dit niet helemaal waar is, want het enige originele deel van het gebouw dat bewaard is gebleven, de ridderzaal, is wel zo veel mogelijk in stijl gerestaureerd. Inclusief het bijzondere metselwerk ter plaatse van de dakrand:

Peter Frijhoff twijfelt daar aan. Hij weet nog wel gekkere voorbeelden van fantasietjes van tekenaars. Kees Griep verwijst naar de tekening van Isaac Hildernisse die hij behoorlijk betrouwbaar vindt. De bewuste dakversiering is ook op een afbeelding uit 1740 nog terug te herkennen vanaf de zijde van het huidige Kerkplein.

Isaac Hildernisse was een Schoolmeester en tekenaar. Hij maakte in de jaren 1694-1701, waarschijnlijk in opdracht, een serie tekeningen en plattegronden van Zeeuwse kastelen. Voor zover in origineel of in copie bewaard gebleven, bevinden deze zich in de Zelandia Illustrata. Ze zijn zeer betrouwbaar en van grote documentaire waarde. Volgens het opschrift op één van de tekeningen was hij schoolmeester, maar het is niet bekend waar hij woonde. Eind 17de eeuw komt een Isaac Hildernisse te Arnemuiden voor.

De Zelandia Illustrata is de historische topografische atlas van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen. Deze atlas wordt beheerd door het Zeeuws Archief en via hun website zijn meer dan 20.000 afbeeldingen van dit standaardwerk te zien.

Kees Griep vult nog aan dat de tekening van Slot Oostende wat overdrijft met de hoogte van het gebouw en met name van de toren. Op zich komt het wel overeen met de plattegrond die Hildernisse in 1695 heeft vervaardigd en met de recente opgravingen. Op de kaart van de cartograaf en uitgever Zacharias Roman uit 1650 is de toren eveneens afgebeeld.

Zo maar een discussie tussen twee heren over een gebouw in Goes waaraan vele mythes verbonden zijn.

Gepubliceerd 7 augustus 2021

[Link Facebook](#)

ABRAHAM MOL (1885-1975)

Van Ellie Mol uit Sint Philipsland ontvingen we een foto van drie dames. Aan de kleding te zien zal het begin twintigste eeuw zijn. De middelste dame is Pieterella Mol, later werd het Pie Boudeling-Mol. De achterkant van de foto geeft wat meer informatie. Er staat het jaartal 1908 en de namen van de dames. Het zijn Antje Quist, Pieterella Mol en Koos Boot.

We zoeken op de website Zeeuwen Gezocht en komen Pieterella Mol al snel tegen. Het moet gaan om de op 10 april 1888 geboren Pieterella Elisabeth Mol. Ze is op 20 augustus 1908 op 20-jarige leeftijd gehuwd met de eveneens 20-jarige Leendert Cornelis Boudeling, die op 5 december 1887 is geboren. Beiden zijn te Sint Philipsland geboren en gehuwd. De ouders van Pieterella zijn Marinus Cornelis Mol en Susanna de Blaaij.

Maar de vraag ging eigenlijk over de broer van Pie Boudeling-Mol. Die broer is Abraham Mol. Het is de schoonvader van onze vragensteller. Het enige dat ze weet is dat hij in 1885 te Sint Philipsland is geboren en dat hij in 1906 naar Amerika is geëmigreerd. Daarvoor was hij schoolmeester te Rilland-Bath. Op Zeeuwen Gezocht vinden we dat deze Abraham Mol op 28 juli 1885 te Sint Philipsland is geboren. Over een schoolmeestersbaan in Rilland-Bath vinden we niets.

Over de emigratie van ruim honderd jaar geleden is wat meer informatie te vinden, zoals een artikel op de website Zeeuwse Ankers. Tussen 1800 en 1950 zijn ruim 60 miljoen Europeanen geëmigreerd naar Amerika. Van alle Nederlanders kwamen tussen 1831 en 1877 ruim 13.000 mensen (21%) uit Zeeland.

Tussen 1880 en 1920 emigreerden gemiddeld 600 Zeeuwen per jaar. In de periode tussen 1880 en 1900 ging het in totaal om ruim 11.000 mensen. In de periode 1906-1910 emigreerde zelfs anderhalf procent van de Zeeuwse bevolking, onder wie veel inwoners uit Yerseke, Biervliet en 's-Heer Arendskerke.

Onder hen was dus ook de Rillandse schoolmeester Abraham Mol. Vaak was bittere armoede de reden van emigratie. Hele kerkgemeenschappen emigreerden onder leiding van een dominee. Deze 'gelukszoekers' probeerden een nieuw bestaan op te bouwen in het 'land van de onbegrensde mogelijkheden'.

Met deze summiere informatie over Abraham Mol doen we een oproep in de facebookgroep Genealogie Zeeland. Bijna per omgaande krijgen we reacties van enkele mensen uit Amerika en Nederland.

We krijgen een reactie dat er een melding geregistreerd staat dat Abraham Mol in 1975 is overleden. Het is een melding in New York in de 'United States Social Security Death Index'. Inmiddels weten we dat hij in Nederland is overleden. Mogelijk ontving hij een uitkering uit Amerika waardoor hij daar geregistreerd staat.

Van de Amerikaanse Allison Bonner Reed ontvangen we een lijst uit 1910. Het is de volkstelling in dat jaar. Abraham Mol staat geregistreerd als 'kostganger' in het Californische San Francisco. Als immigratiejaar staat 1906 en vermoedelijk geboortjaar 1886. Zijn beroep is verkoper.

Even later komt onze Amerikaanse informant met een passagierslijst van de SS Rijndam uit Rotterdam, het schip met emigranten uit 1906. Op nummer 30 staat Abraham Mol met beroep teacher. Blijkbaar was hij op dat moment nog niet gehuwd.

We maken nu een grote sprong want in 1948 vinden we een passagierslijst waarop staat dat hij getrouwd is. Even later een melding van een huwelijksaankondiging in de krant van 1947. Daar is Abraham Mol - inmiddels 62 jaar - in ondertrouw gegaan met Geertruida Zoeteman. De bruid is geboren in 1909, en zal dus op dat moment ongeveer 36 jaar zijn geweest. Deze gegevens zijn nog niet openbaar zodat we niet meer informatie kunnen vinden.

Toch vinden we nog wel iets meer. De overlijdensadvertenties uit de krant worden toegestuurd. Op de website online-begraafplaatsen.nl vinden we van beiden de grafstenen op de begraafplaats in Sint Philipsland.

En dan een reactie waar uit blijkt dat er mogelijk meer mensen met de naam Abraham Mol zijn. Er is een naamgenoot gevonden die in 1906 in Sint Philipsland is geboren en in 1991 in de USA is overleden. Er wordt ook een artikel uit de Thoolse krant De Eendrachtshode van 13 augustus 2020 gestuurd.

De kop luidt: "De Amerikaan van Flupland". Het is het verhaal van Rien Mol die in de Amerika is geboren en al weer zestig jaar in Sint Philipsland woont. De Amerikaanse ambassadeur in Nederland Pete Hoekstra heeft Nederlandse wortels en hij komt naar Flupland, zoals Sint Philipsland wordt genoemd. Daar wil Rien Mol bij zijn want hij heeft nog steeds warme gevoelens voor zijn geboorteland.

In het dorp wordt hij ook wel 'De Amerikaan' genoemd. Zijn vader kwam uit Sint Philipsland en zijn moeder uit Nieuw-Beijerland. Hij vertelt dat zijn vader Abraham Mol destijds is geëmigreerd vanuit Nederland naar Amerika, en zich vestigde in Passaic, in de staat New Jersey. Daar is Rien Mol geboren en heeft hij de eerste zeven jaar gewoond. Volgens het artikel is hij ongeveer van dezelfde leeftijd als ambassadeur Hoekstra. Die is in 1953 geboren. Maar toen woonde Abraham Mol toch al weer in Nederland, en was hij gehuwd met de 26 jaar jongere Geertruida Zoeteman?

We citeren het gedeelte uit het artikel over zijn vader: "Rien's vader, Abraham, was daarheen geëmigreerd. "Toen hij een jaar of twintig was", vertelt Rien. Abraham kwam uit een gezin van acht kinderen op Sint Philipsland en was avontuurlijk aangelegd. „Hij was docent, hier in Nederland, en wilde dat ook in Amerika worden. Maar daarvoor was zijn uitspraak niet goed genoeg. Daarom deed hij een cursus tekenen en werd hij reclametekenaar in Manhattan."

Het lijkt er toch op dat het gaat over de Abraham Mol die we zoeken. Maar volgens onze gegeven ging hij in 1906 als twintigjarige vrijgezel naar Amerika en is hij in 1948 teruggekeerd naar Nederland. Maar klopt het wel dat we het over dezelfde Abraham Mol hebben of is er nog iemand anders met dezelfde naam? Nog maar eens een nieuwe vraag in de facebookgroep Genealogie Zeeland. Erik Kremer- die er al eerder in was gedoken - reageert weer, en schrijft dat Rien Mol uit het interview, waarschijnlijk de zoon, zal zijn van Marinus Johannes Mol. Ze komen met hun drieën voor op een scheepsmanifest uit 1956.

Volgens het manifest (passagierslijst) is M.J. Mol in Passiac geboren, hetgeen overeenkomt met het artikel uit de Eedrechtsbode van 13 augustus 2020, waarin staat: "Rien woonde de eerste zeven jaar van zijn leven in Amerika. Hij werd geboren in Passaic, New Jersey, niet ver van New York. Riens vader, Abraham, was daarheen geëmigreerd. „Toen hij een jaar of twintig was”, vertelt Rien. Abraham kwam uit een gezin van acht kinderen op Sint Philipsland en was avontuurlijk aangelegd. „Hij was docent, hier in Nederland, en wilde dat ook in Amerika worden. Maar daarvoor was zijn uitspraak niet goed genoeg. Daarom deed hij een cursus tekenen en werd hij reclametekenaar in Manhattan.”

We ontvangen nog een reactie van Hubert Westdorp die schrijft dat er ongeveer twee jaar geleden een expositie in museum De Meestof te Sint Annaland was van tekeningen van Abraham Mol. Deze waren gemaakt tijdens zijn krijgsgevangenschap in de Tweede Wereldoorlog.

Abraham Mol was bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in 1940 op familiebezoek in St. Philipsland. Als Amerikaans staatsburger werd hij toen gevangen gezet, en heeft hij de oorlogsjaren in Europa doorgebracht.

Zoals al uit al deze informatie blijkt was Abraham een ondernemende man. Als reclametekenaar maakte hij al in 1933 een tekening van een soort Deltaplan dat hij naar de provincie Zeeland stuurde. Daar verdween het zonder commentaar in het archief. Deze tekening schijnt nu te hangen in de Noorse woning die bij museum De Meestof staat.

Uit al deze informatie blijkt dat Abraham Mol, die 1906 schoolmeester in Rilland was, naar Amerika is vertrokken. Hij is altijd vrijgezel gebleven en kwam door toeval tijdens de Tweede Wereldoorlog in Europa in krijgsgevangenschap.

In oktober 1947 trouwt hij op 62-jarige leeftijd te Nieuw-Beijerland met de 38-jarige Geertruida Zoeteman uit deze plaats. Ze vertrekken samen naar Amerika waar zoon Marinus Johannes Mol wordt geboren. In 1956 keert het hele gezin terug naar Nederland.

Abraham Mol overlijdt op 17 september 1975 op 90-jarige leeftijd te Sint Philipsland. Zijn echtgenote Geertruida Mol-Zoeteman overlijdt op 25 december 1999 te Tholen, eveneens op 90-jarige leeftijd.

Aan de vraag om informatie over de drie dames op de foto (Antje Quist, Pieterella Mol en Koos Boot) zijn we niet meer toegekomen. Maar misschien kunnen onze lezers hier iets meer over zeggen.

Foto 1: v.l.n.r. Antje Quist, Pieterella Mol en Koos Boot.

Foto 2 + 3: Grafstenen van Abraham Mol en Geertruida Mol-Zoeteman

Gepubliceerd 9 augustus 2021

[Link Facebook](#)

KORNELIS VAN LOON (1917-1944)

Als Heemkundige Kring De Bevelanden ontvingen we deze vraag:

“Kornelis van Loon (1917-1944) was tijdens WO II korporaal bij de marechaussee in Vlissingen/Middelburg en actief in het verzet. Hij wordt op 12 juni 1944 in Goes door de Wehrmacht gearresteerd.

Via Rotterdam en Amersfoort wordt hij, met 600 andere gevangenen, naar het concentratiekamp Neuengamme gedeporteerd. Daar komt hij op 31 december 1944 om het leven bij een bombardement op de Deutsche Werft in Hamburg-Finkenwerder.

Zijn geboortedatum is 30 april 1917, geboren te Wijk en Aalburg (NBr). Zijn naam komt o.m. voor op het Monument voor Nederlandse militairen in Middelburg (Alg. begraafplaats Erehof). We komen hem o.m. ook tegen op de 'Erelijst gevallen', de website 'Brabantse gesneuvelden' en op de 'PZC lijst 1965'.

We zijn op zoek naar meer gegevens van Kornelis van Loon. Er is bij de nabestaanden weinig bekend over zijn leven en werk in Zeeland tijdens de WO II. Daar zijn we naar op zoek. Kornelis was verloofd met mw. P.C. (Nelly) van Ekeren uit (?) Vlissingen. Hoe is haar leven verder verlopen? Verder is (nog) niet duidelijk bij welke verzetsgroep Kornelis was aangesloten, of voor welke groep hij verzetswerk deed. Zijn er foto's van hem tijdens de periode in Zeeland of van na de arrestatie? Kornelis woonde in Middelburg (Dam 45).”

Uit een eerste onderzoekje komen we op de website Brabantse gesneuvelden en vinden we informatie die ook al door de vragensteller is genoemd. Daaruit blijkt dat Kornelis van Loon naar het buitenkamp aan de Deutsche Werft in Hamburg-Finkenwerder gestuurd. Daar wordt hij ingezet als dwangarbeider op de scheepswerf en voor het ruimen van puin en vernielde installaties na de geallieerde bombardementen.

Kornelis van Loon en de andere gevangenen maken extreem lange dagen met uitputtend werk, terwijl ze blootstaan aan ernstige mishandelingen. Voeding, onderdak, hygiëne en medische zorg schieten schromelijk tekort zodat de gevangenen zeer snel verzwakken. Ook voor Kornelis zijn de ontberingen uiteindelijk te veel; hij bezwijkt in december 1944. Als overlijdensdatum worden zowel 13 als 31 december genoemd. Kornelis is daarmee 27 jaar geworden.

Op 13 september 1945 verschijnt er een advertentie van de familie uit het Brabantse Wijk en Aalburg. Na een oproep in onze klankbordgroep ontvangen we een reactie van Peter Frijhoff. Hij heeft wat meer informatie gevonden over de verloofde. Deze Nelly van Ekeren plaatst met haar ouders op 17 september 1945 een overlijdensadvertentie voor haar verloofde in de PZC. Haar adres is Van Dishoeckstraat 41 te Vlissingen.

Op de website 'genealogie online' komen we meer gegevens van haar tegen. Haar volledige naam is Petronella Clara (Nel) van Ekeren, geboren te Heerlen op 25 februari 1922. Ze is toevallig nog maar zeer recent overleden op 9 april 2021 op 99-jarige leeftijd. Ze is de dochter van Johannes Cornelis van Ekeren en Malvina Stephania Kersbulck. Op 2 december 1947 is ze te Vlissingen gehuwd met Adriaan van der Linden.

We ontvangen bericht van een meneer die schrijft dat zijn vrouw een 'volle nicht' is van Nel van Ekeren. Uit het huwelijk met Adriaan van der Linden zijn drie dochters geboren, waarvan er nog één in leven is en buiten Zeeland woont. De gegevens hebben we door gegeven we aan de familie van Kornelis van Loon.

Gepubliceerd 19 augustus 2021

[Link Facebook](#)

▲ Volksdansgroep Grandinele uit Litouwen gaf in april 2013 op de Grote Markt in Goes een optreden ter ere van het twintigjarig bestaan van de stedenband. ARCHIEFFOTO JOHAN VAN DER HEIJDEN

GOES - PANEVEŽYS

Een bericht in de PZC van 28 mei 2021 dat de stedenband Goes-Panevežys na bijna dertig jaar is opgeheven. Er was zelfs een aparte stichting voor opgericht die al in 2017 was opgeheven. Maar waarom had nu een Bevelandse stad een stedenband met een stad in Litouwen?

Daarvoor moeten we terug naar 9 november 1989, de val van de Berlijnse Muur. De vroegere landen die de Sowjetunie vormden kregen weer hun onafhankelijke status. In 1990 ontstond zo ook weer de republiek Litouwen, zoals deze tussen 1920 en 1940 had bestaan.

In west-Europa kwam een beweging op gang om stedenbanden aan te gaan met steden in deze nieuwe landen. Zo lezen we in de PZC van 13 april 1991 over een bezoek van een stad uit Litouwen aan Etten-Leur en Goes met het CDA-Tweede Kamerlid Huib Eversdijk.

Er ontstaat een stedenband tussen Goes en de Littouwse stad Panevėžys. Er komen culturele en sportieve uitwisselingen, maar ook op het gebied van onderwijs en bedrijfsleven deelt men ervaringen. 'We kunnen veel van elkaar leren' sprak de Goese burgemeester Seinstra.

Een half jaar later op 12 oktober 1991 kopte de PZC 'Goes: Jumelage met Litouwers'. Journalist Willem van Dam moest er de Bos-atlas voor raadplegen om te weten waar Panevėžys ligt. Een delegatie van het Goese gemeentebestuur was op verkenningstocht geweest en rolde van de ene in de andere verbazing. Arm was de bevolking niet maar wel heel sober was de conclusie. De bestuurscultuur was 'ouderwets en inefficiënt', te vergelijken met de jaren vijftig in Nederland. De uitwisseling moest geen 'gemoedelijk onderonsje worden maar een broederband met inhoud'.

Weer een half jaar later - in mei 1992 - komt een Litouwse delegatie op bezoek in Goes. De communicatie verloopt wat moeizaam, maar met vriendelijk glimlachen en handgebaren komt men een heel eind. Er worden in Goes het zwembad, ziekenhuis en verzorgingshuizen bezocht. De Litouwers zijn vol lof over de voorzieningen in Nederland en er wordt een 'vriendschapsverdrag' ondertekend.

Een jaar later - in juni 1993 - lezen we dat Goes en Panevėžys de contacten willen verstevigen. Er worden een stichting en fonds opgezet om de contacten te coördineren en de verschillende projecten te financieren. Goes biedt de Litouwse stad de helpende hand. Er komt scholing voor ambtenaren met stage op het Goese stadskantoor. Op terreinen van onderwijs, gezondheidszorg, milieu, stedenbouw en ruimtelijke ordening komt hulp. Ook komen er handelscontacten. Op 27 september 1994 kopt de PZC: 'Goes kweekt Panevėžys-gevoel'. Uit de Litouwse zusterstad komen artiesten die ondergebracht worden bij Goese gastgezinnen. Een hele week zijn er in oktober in Goes optredens van zang en dans van zo'n 90 inwoners uit Panevėžys.

In 1996 wordt een 'afgedankte' ambulanceauto aan een ziekenhuis in Panevėžys geschonken. Volgens de 'Litouwse normen' voldoet deze nog prima. De kosten van het opknappen en vervoer waren bekostigd door sponsors. In augustus 1998 komt er weer bezoek in Goes uit Panevėžys. In de PZC van 18 juni 1998 lezen we dat er gastgezinnen voor wezen worden gezocht. Er zijn te weinig gastgezinnen omdat er in dezelfde periode ook al weeskinderen worden opgevangen uit Kroatië, een ander voormalig 'oostblokland'.

De stedenband zorgt voor enthousiasme bij veel mensen. In de PZC van 11 augustus 1998 lezen we dat gemeenteburgemeester Nico Bouwman als hobbyisme een Litouws taalboek heeft geschreven. Het wordt baanbrekend genoemd, waarbij hij gebruik gemaakt heeft van een Engels-Litouws grammaticaboek.

In 2003 kwam de eerste weerstand tegen de stedenuitwisseling Goes-Panevėžys. De stichting die de stedenband organiseerde bestond 10 jaar en de Litouwse zusterstad bestond 500 jaar. Dat wilde men vieren. Aan de gemeenteraad van Goes werd eenmalig een extra bedrag van € 35.000,00 gevraagd.

Naast een bestuurlijke delegatie zou ook de gerenomeerde Zeeuwse Koorschool naar Panevėžys reizen. Daarnaast zou er bij de opening van het nieuwe theater De Mythe een tegenbezoek van Panevėžys komen. Ondanks pleidooi van burgemeester Van der Zaag die vond dat Goes voor een 'dubbeltje op de eerste rang' wilde zitten en 'we moeten geen modderfiguur slaan' ging de gemeenteraad niet akkoord met het bedrag. Er moesten maar sponsors gezocht worden.

Enkele maanden later werd op bescheiden wijze het tweede lustrum gevierd. De loco-burgemeester van Panevėžys overhandigde een plaquette aan de Goese loco-burgemeester Charles Linssen met de in het Litouws geschreven tekst 'Vriendschap is de enige manier om de wereld bij elkaar te houden'. Pionier van het eerste uur Jan van den Hondel ontving een herinneringssplendide en er werd stilgestaan bij de hierboven genoemde Nico Bouwman die twee jaar eerder op 46-jarige leeftijd was overleden.

De jaren daarna kwam er in verschillende gemeenten een discussie over 'nut en noodzaak van stedenbanden'. In de meeste gemeenten waren deze contacten doodgebloed, maar de PZC van 23 september 2009 concludeerde dat ze juist in Goes en Tholen nog zeer levendig waren. In Goes zou het nog tot 2017 duren voor dat men besloot om de Stichting Stedenband Goes-Panevėžys op te heffen. Toch bleven de contacten nog bestaan. In de PZC van 4 juni 2018 lezen we: "Een delegatie uit zusterstad Panevėžys brengt deze week een bezoek aan Goes. Het is een spaarzame ervaring van wat een beetje een slapende stedenband is geworden." Maar op 27 mei 2021 komt toch het definitieve einde van de stedenband. De PZC kopt: "Goes trekt na bijna dertig jaar de stekker uit de stedenband met Panevėžys".

In de PZC van 16 juli 2021 volgt nog een terugblik op deze stedenband. 'De liefde van Goes voor Panevėžys is ten einde' kopt de krant. Andersom blijkt dat niet zo te zijn. Voor de stad in Litouwen kwam het besluit als een complete verrassing. De Goesenaren waren zelfs nog uitgenodigd om in september naar een groot evenement in Panevėžys te komen. Tijdens de gemeenteraadsvergadering van donderdag 22 juli 2021 wordt - na wat gesputter van PvdA en D66 - unaniem besloten om de stedenband Goes-Panevėžys te beëindigen. Wat of de reden is van de teloorgang van stedenbanden lezen we niet. Naast veranderende opvattingen over internationale contacten zal de digitalisering ook een reden zijn. Dertig jaar geleden moesten we nog de atlas of de encyclopedie raadplegen om iets te weten te komen over een stad in een land dat hier vijftienhonderd kilometer verwijderd is. Nu komt via internet de wereld in ons huis.

Gepubliceerd 2 september 2021

[Link Facebook](#)

EEN BIJZONDERE MOLEN

In onze rubriek Bevelands Heem in de Bevelandse Bode van 7 juli 2021 plaatsten we deze foto van een bijzondere molen. We ontvingen daar verschillende reacties op, die we met u willen delen.

Ad Beenhakker schrijft: "Dit is de molen die molenbouwer Willem de Groote omstreeks 1935 bouwde op zijn werkplaats aan de Parallelweg in Kloetinge (tegenwoordig Goes). Het was een complete stellingmolen op ongeveer één derde van de normale grootte. Hij kon echt werken en dreef het zaagmaan in de werkplaats aan. Hij heeft er maar kort gestaan, want de gemeente verleende er geen vergunning voor. De molen was namelijk brandgevaarlijk door overspattende vonken uit de toen nog rijdende stoomtreinen en werd dus weer afgebroken. Inderdaad is de werkplaats korte tijd later toch nog afgebrand."

Jan Janse die al 52 jaar aan de Parallelweg in Goes woont, schrijft een reactie waar nog steeds een stukje rancune in doorklinkt over de gemeentelijke herindeling in 1970: "Wegens landhonger sinds samenvoeging in Goes verandert. Toen ook nog geen Parallelweg geheten, het was niet meer dan een naamloos zandpad in eigendom van de molenbezitter."

Als bijlage heeft hij een wat uitgebreider verhaal over de molen: "Het gebouw met molen (foto in Bode van 7 juli genomen in de jaren '30) stond halverwege de Parallelweg in Kloetinge. Het huis ernaast (Parallelweg 9) werd bewoond door W. (Willem) J. de Groote. Het gebouw met molen was zijn werkplaats. Hij was geen molenaar maar een molenmaker. Slechts enkele huizen stonden er toen aan de Parallelweg, dat slechts een zandpad was. Alle grond aan de Parallelweg inclusief het zandpad was eigendom van de Groote.

Geleidelijk aan heeft hij perceeltjes grond verkocht zodat daar huizen gebouwd konden worden. Dit inclusief het voorliggende zandpad omdat de Groote niet wilde opdraaien voor het onderhoud omdat dat door anderen kapot werd gereden zo was zijn argument in een schrijven aan de gemeente.

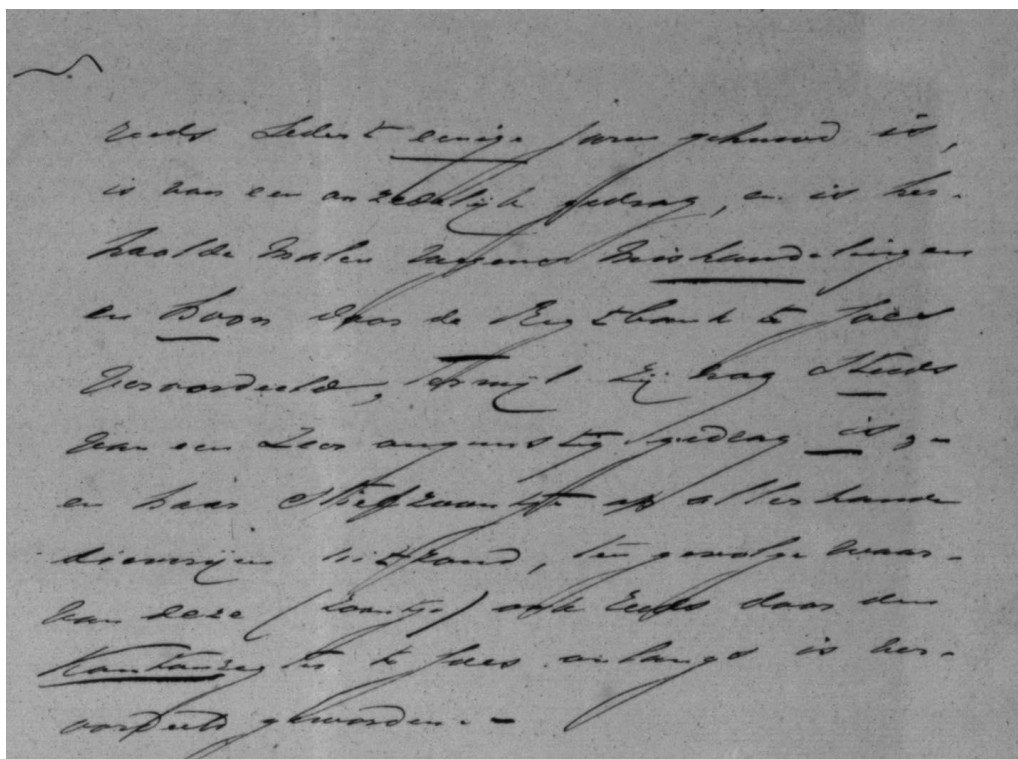
Hij is nog gesommeerd door de gemeente Kloetinge de kuilen in het zandpad te dichten wat hij weer weigerde. In 1954 heeft hij uiteindelijk na een beslissing van de gemeenteraad het zandpad (gedeelte) voor f 1,00 verkocht aan de gemeente. Ook de andere bewoners verkochten hun voorliggende zandpad ter breedte van 4.40 m. voor f 1,00 aan de gemeente Kloetinge zodat deze kon overgaan tot bestrating van een 4 m. brede Parallelweg en 0.40 m. breed trottoir.

De aankoop was exclusief de ligusterhaag die de grens vormde tussen de zandpad-eigenaren en de spoorwegen. De gemeente wenste niet de aankoop en het onderhoud van de ligusterhaag en bleef dus eigendom van de bewoners. Tientallen jaren hebben de bewoners de ligusterhaag op de enclave onderhouden, maar zonder overleg wordt hun eigendom in 2014 door de gemeente Goes voor € 1 verkwanseld aan een duister b.v.tje., thans in eigendom van Prorail.

En zo komt de geschiedenis van de Parallelweg weer tot leven zeker als volgend jaar de distels en de braam metershoog zullen groeien/bloeien op de naast de veel te smalle Parallelweg gelegen groenstrook.”

Owen Kaat schrijft dat zijn 82-jarige oma Riet Boogaard meer over deze molen weet. Zijn oma heeft van 1973 tot 1993 in het huis van de molenbouwer gewoond. Ook hij schrijft over de onenigheid die molenbouwer Groote regelmatig had met de gemeente. Volgens hem was Groote zo kwaad dat de molen niet mocht draaien dat hij hem zelf in brand heeft gestoken.

Mark Remmerts, vrijwillig molenaar in Hoedekenskerke schrijft nog: “Het zou Kloetinge kunnen zijn gezien het dubbel spoor. Daar heeft van 1936 tot 1939 een achtkantige stellingmolen gestaan op een schuur met de functie als zaagmolen.”

JB

EEN CRIMINEEL GEZIN

Op 8 mei 1875 laat de 9-jarige Marinus Daniels uit Wemeldinge zich inschrijven in de strafgevangenis van Goes. Hij krijgt de vermelding "passant". De volgende dag wordt hij op transport gesteld naar Alkmaar. Daar zal hij de eerstvolgende negen jaren worden opgenomen in het Huis van Verbetering en Opvoeding.

In het persoonlijke dossier van Marines lezen we het volgende: "Omtrent het gedrag en karakter van dezen jongen is mij niets bekend. Zijn opvoeding is ten eerste verwaarloosd. Zijn ouders zijn hoogst armoedig. Zijne eigene moeder is overleden. Zijne tweede moeder, zekere Cornelia Lamper, met wie zijn vader reeds sedert eenige jaren gehuwd is, is van een onzedelijk gedrag en is herhaalde malen wegens mishandelingen en hoon door de regtbank te Goes veroordeeld, terwijl zij nog steeds van een zeer ongunstig gedrag is, en haar stiefzoon op allerhande dieverijen uitzond ten gevolge waarvan deze (zoontje) ook reeds door den kantonregter te Goes onlangs is veroordeeld geworden. Het bewijs van vaccinatie is door mij niet kunnen bekomen worden".

In het dossier zit verder een bewijs dat Marines een jaar na aankomst in Alkmaar drie inentingen heeft gekregen tegen de koepokken. Volgens de arts van het gesticht is hij nu vermoedelijk afdoende beschermd tegen kinderpokken.

Hoe heeft het allemaal zover kunnen komen?

In het dossier in Alkmaar zit ook een uittreksel uit het geboorteregister. Marines Daniels blijkt geboren op 18 januari 1865 op Kapelle, in de wijk Maalstede. Hij is de tweede zoon binnen het gezin, maar de eerste zoon - ook een Marines - overleed al na vijf maanden.

Verder is er een ouder zusje Pieterrella en na Marines komt er een jaar later een zusje Jacoba. Daarna bevalt zijn moeder van een doodgeboren dochtertje.

Op 10 januari 1870 sterft Elizabeth Rozendaal, de moeder van het gezin. Ze werd 35 jaar en laat drie kinderen na. Jacoba is 3 jaar, Marines wordt een week na haar dood 5 jaar en Pieterrella is 7 jaar. De vader van het gezin gaat op zoek naar een nieuwe vrouw.

Ze verhuizen naar Wemeldinge en daar woont op dat moment ook Cornelia Lamper. Ze is 28 jaar en werkt als dienstmeid. En ze is niet helemaal van onbesproken gedrag. Vier jaar eerder, op 19 februari 1866, is ze al eens veroordeeld voor diefstal, waarvoor ze 14 dagen correctionele opsluiting in de strafgevangenis van Goes kreeg. In dezelfde periode werd haar broer Izak Lamper veroordeeld tot 3 dagen cel wegens mishandeling.

Een paar maanden later moet Cornelia voor de rechtbank in Middelburg verschijnen wegens "kindermoord voor de eerste maal door eene ongehuwde moeder gepleegd". Ze moet daarvoor zes weken de gevangenis in. Vermoedelijk heeft Cornelia een abortus gepleegd of laten plegen. En vermoedelijk heeft die ingreep haar daarna levenslang onvruchtbaar gemaakt.

Op 14 oktober 1870 trouwt ze op Wemeldinge met de weduwnaar Pieter Danielse. Huwelijksgetuigen zijn de veldwachter van Wemeldinge, een hoefsmid, een winkelier en een herbergier die allen verklaren geen bloedverwant te zijn. En de moeder van Cornelia Lamper is aanwezig om haar toestemming te geven voor het huwelijk. Alle overige ouders zijn overleden.

Bruidegom Pieter Danielse is een paar dagen voor zijn tweede huwelijk 37 jaar geworden. Hij is geboren op 5 oktober 1833 op Kapelle als jongste zoon van Marines Danielse en Jacoba Polderman. Zijn moeder is dan 30 jaar, zijn vader is 68 jaar.

Het is een familie van arbeiders die tot hun dood moeten werken om te kunnen overleven. Als Pieter 8 jaar is, overlijdt zijn vader. Zijn moeder blijft achter met twee jonge kinderen (Pieter en Jacobus) en zal nooit hertrouwen. Ze leren op allerlei manieren te overleven.

Pieter Danielse en zijn tweede vrouw Cornelia Lamper blijven met hun drie (stief)kinderen op Wemeldinge wonen en Pieter probeert de kost te verdienen als arbeider. Zoals blijkt uit de brief in het dossier in Alkmaar, leeft het gezin in grote armoede. Ze kunnen (uiteeraard) hun belasting niet betalen, en op 20 januari 1873 wordt Cornelia Lamper veroordeeld tot 1 dag opsluiting voor "Wanbetaling Rijksgeld Boete".

Een jaar later, op 14 september 1874, wordt Cornelia Lamper opnieuw veroordeeld tot 1 dag gevangenis in een gemeenschappelijke cel wegens het uiten van scheldwoorden en wanbetaling van 's Rijks Geldboete. En dan grijpt de Officier van Justitie in en wordt de oudste zoon uit huis geplaatst.

Terwijl (stief)zoon Marines in Alkmaar wordt opgevoed tot een modelburger, moet zijn zus Pieterrella op 15 november 1878 een dag de gevangenis in wegens "overtreding van het reglement van politie voor de polders in Zeeland". Ze is dan 16 jaar en ook drie andere meisjes uit Wemeldinge zitten die dag opgesloten voor dezelfde feiten. Het zijn Janna van den Berge, Cornelia Brouwer en Maria de Mul.

Ook Pieter Daniels, de vader van het gezin, moet in 1878 een dag de gevangenis in. Hij wordt veroordeeld voor "het rapen van schelpvisch in de Schelde". Het is een straf die aan de lopende band wordt uitgesproken door de rechtbank. En wie voor een tweede of derde keer gepakt wordt voor het zelfde vergrijp, krijgt 3 of 6 dagen opsluiting.

Dan volgen een paar jaren zonder overtredingen. Zoon Marines Daniels overleeft zijn verblijf in Alkmaar en op zijn 18e verjaardag mag hij naar huis. Zijn vader is dan inmiddels naar Yerseke verhuisd met het gezin.

In het gesticht heeft Marines in elk geval prachtig leren schrijven. Als hij een jaar later met zijn vader wordt opgesloten in de strafgevangenis van Goes, zet hij met een volmaakt handschrift zijn handtekening in het register.

Vader en zoon zijn namelijk (andermaal) betrapt op "het rapen van schelpvisch". Daarvoor moeten ze vanaf 31 juli 1887 samen allebei voor zes dagen de gevangenis in. En in februari 1885 worden vader en zoon samen veroordeeld tot 1 dag opsluiting in Goes wegens "overtreding politie verordening Yerseke".

In 1886 volgt de derde gevangenisstraf voor Marines. Hij wordt 1 dag opgesloten in Goes wegens "Bevaren Schelde zonder consent". Hij is dan 19 jaar en hij werkt als arbeider.

De enige die dan nog nooit in de gevangenis heeft gezeten is de oudste dochter Jacoba Danielse. Maar als ze 24 jaar is, wordt ze betrapt op stroperij. In augustus 1889 moet ze daarvoor zes dagen de gevangenis in.

Zoon Marines Daniels trouwt 28 juli 1892 op Yerseke met Neeltje Kaat. De bruid is 20 jaar, arbeidster en geboren op Waarde. De bruidegom is dan 27 jaar en schippersknecht. Ze krijgen op Yerseke vijf kinderen en op 11 september 1901 verhuizen ze naar Bergen op Zoom.

Marines werkte op Yerseke als machinist en in Bergen op Zoom is hij stoker. In Bergen op Zoom wordt nog een dochtertje geboren (Jacoba) wat een paar weken later overlijdt. Marines en zijn vrouw besluiten te gaan emigreren naar Noord-Amerika.

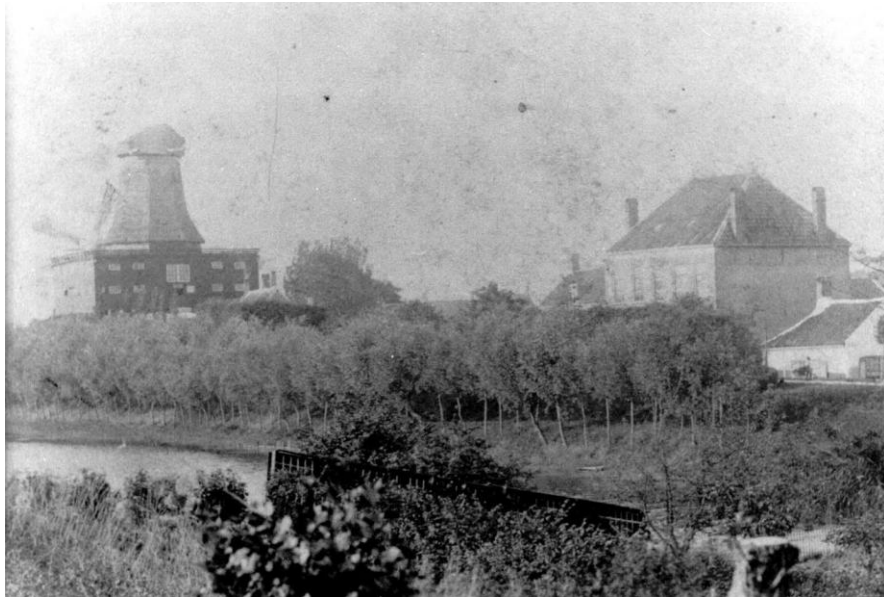
Op 9 juli 1902 vertrekken ze naar Passaic in de Amerikaanse staat New Jersey, op zoek naar een beter leven. Vader Pieter Daniels blijft achter op Yerseke, waar hij twee jaar na het vertrek van zijn zoon overlijdt op 70-jarige leeftijd.

Zijn vrouw Cornelia Lamper wordt 74 jaar, ze overlijdt op 23 februari 1917 in Yerseke. Haar lijk wordt aangegeven door Dirk van den Berge, haar oudste (stief)kleinzoon. Vermoedelijk woonden Cornelia en Pieter dus allebei tot hun dood bij hun (stief)dochter Pieterella op Yerseke. Zij trouwde met Jan van den Berge, een schipper.

De foto toont een deel van het dossier van Marines Danielse uit het verbeteringsgesticht. Het is een handgeschreven toelichting van de Officier van Justitie waarom hij vindt dat Marines naar het opvoedingsgesticht moet.

Gepubliceerd 18 september 2021

[Link Facebook](#)

EBEN HAEZER

Zo maar een berichtje op Facebook van Peter Bolderman van een foto met een gevelsteen, waarover hij schreef: "Het was me nog nooit eerder opgevallen, maar een huis op de Westwal in Goes heeft een naam. Als je goed kijkt, dan zie je Eben Haezer staan op de gevelsteen. Die naam verwijst overigens naar een steen. Maar ik sluit niet uit dat de Bijbelkennis van veel mensen niet meer is wat het was, net als geldt voor deze gevelsteen."

Daarop volgde een reactie van Chris Wessels:

"In publicaties van dr. Gunning en dr. Dekker valt te lezen dat vanaf 1860 de prediking van ds. Budding draaide om de verlossing door Christus. Dit wordt gerekend als het ogenblik waarop de Vrij Evangelische gemeente werd geboren."

Hoe Budding de gemeente wist te activeren blijkt uit het feit dat kort na elkaar verschillende gebouwen tot stand kwamen: Eerst werd een schuur aan de Zevenkoten, dat is nu de Cornelis Eversdijkstraat in Goes, tot kerk verbouwd. Dit is de kerk waar de Vrij Evangelische gemeente tot circa 1979 haar diensten hield. De verbouwing van schuur tot kerkgebouw moet omstreeks 1853 zijn voltooid. In 1876 is het verbouwd.

Achter deze kerk werd aan de Westwal in Goes een school gebouwd met de naam Nathanaël. Ook aan de Westwal werd een tehuis gebouwd voor weduwen en wezen van de Vrij Evangelische gemeente, dat is nu Westwal 79. Op de aangekochte grond was een soort bordeel gevestigd.

De naam van dat nieuwe huis was het weduwen- en wezenhuis Rehoboth. Op de steen staat echter Rachabs huis, een verwijzing naar de bordeelfunctie ("zij dreven Rachabs fabriek", hetgeen betekent 'zij hielden een huis van ontucht'). In de volksmond heette het pand later het Weduwenhuis.

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw woonde daar de koster van de kerk, Van der Werf met zijn vrouw. Naast het Weduwenhuis werd een bewaarschool gebouwd, met woning voor de onderwijzeres, dat is nu Westwal 81.

Op de hier afgebeelde foto van 1878 staat oliemolen De Hoop. Het is een stellingmolen, welke in 1780 is gebouwd. Een stellingmolen staat doorgaans in een stedelijk hoog gelegen gebied en wordt door wind aangedreven. We lezen verder dat het een 'achtkante bovenkruier' is op een vierkante onderbouw. Die onderbouw was tevens fabrieksruimte en de molen was 'rietgedekt'. In 1898 is deze molen gesloopt. Nu staan daar de woningen aan de Westwal 85 tot en met 91.

Op de foto is rechts te zien dat het huis van de onderwijzeres oorspronkelijk een stuk lager was gelegen dan het Weduwenhuis. Het Weduwenhuis is later als pastorie gebruikt. Het heeft een gevelsteen met het opschrift Eben-Haëzer. De kerk en de school bestaan nu niet meer.

Van 1897 tot 1921 heeft dominee van Leussen er het evangelie bediend. Hij was de overgrootvader van Chris Wessels van moeders kant. Een foto van hem is vinden in het boekje 'Kent u ze nog de Goesenaren, deel 3, pagina 65 en 66'.

Chris' moeder is vaak in het huis Westwal 81 geweest. De kamers ervan zijn split-level, hetgeen betekent dat de vloeren niet allemaal op gelijke hoogte lagen, maar met trapjes met elkaar verbonden. Via een rooster in het opstapje kon ze omstreeks 1920 de zondagschooldiensten in de kelder volgen.

Vanaf eind jaren 1940 heeft het gezin van dominee Karelse er gewoond tot circa 1970. Een van zijn zonen, Hans, zat bij Chris Wessels in de klas op de lagere school en het gymnasium. Een andere zoon Henk, was destijds een vriend van zijn broer Marius. Tot ongeveer 1979 woonde er dominee Raven.

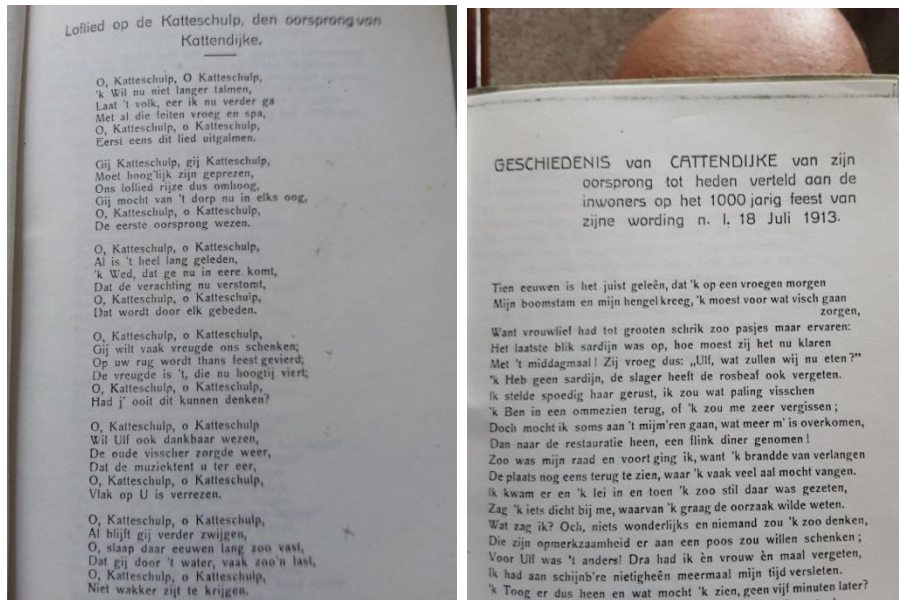
De Vrij Evangelische gemeente verhuisde in 1979 naar de Bethelkerk aan de Beatrixlaan. Dat was tot dat moment de kerk van de Gereformeerde Gemeente. Opvolgers van dominee Budding waren, na zijn dood in 1870, de dominees Loggers, Siebenhar, Van Leussen, van de Vis, Karelse, Raven en Van Veen. Dominee Budding ligt begraven op de algemene begraafplaats in Goes.

Onder de teksten Eben-Haezer en Rachabs huis was oorspronkelijk te lezen naar welke bijbelboeken werd verwezen. De panden die nu aan de Westwal staan zijn classicistisch van stijl. Aan de voorzijde op het dak van nummer 81 liggen oegstgeester pannen.

De school Nathanael werd later gebruikt als verenigingsgebouw en lag direct achter Westwal 81. Het was vanuit de Cornelis Eversdijkstraat te bereiken via een poortje en een gangetje erachter. Rechts op de foto staat het kerkgebouw en links daarvan een klein huisje, waarvan nooit een foto is gevonden. Op de achtergrond het verenigingsgebouw.

Gepubliceerd 20 september 2021

[Link Facebook](#)

DE KATTENSCHULP

Op facebook kwamen we dit bericht met liedtekst tegen van J.N. Smit met de vraag: "Kent iemand dit loflied van Kattendijke? Komt uit het boekje van Ulf de Visser van 18 juli 1913." En wat is eigenlijk de herkomst van de naam 'Kattenschulp'?

Reacties:

J.N. Smit:

Het is een verhaal van de oorsprong van Kattendijke door Ulf de Visser komt uit het boekje De Katteschulp.

Johan Geluk:

Het moge toch bekend zijn dat een "Katteschulp" het rugschild is van de Sepia. Vroeger spoelden die veelvuldig aan en werden gebruikt om o.a. in de kippenren of in een vogelkooi te hangen; extra kalk voor de vogels.

In de Facebookgroep Kiekje Bevelanden kwamen we nog deze reactie tegen van Johan Geluk: "Jazeker ken ik dat; in 1813 is de prins van Oranje na de Franse overheersing geland op het strand van Scheveningen en daarna is het Koninkrijk der Nederlanden dus ontstaan. Bij de 100 jarige viering van dit feit werd dit herhaald in Kattendijke. Een restant van deze viering is mogelijk nog te zien op de berm onderaan de zeedijk ter hoogte van de oprit ri. Wemeldinge (en dan aan de Zee-zijde). Bij oud-Kattendiekers bekend als de "Prinsentrap". Aldaar werd met een roeiboot de Prins vanaf een Marineschip op de Oosterschelde aan land gezet. Er zijn nog foto's van de optocht die daarmee gemoeid ging. Ik heb nog ergens het complete feestprogramma van die dag. Het gedicht zal wel geschreven zijn door "meester" Feleus. Deze was tevens secretaris van het Muziekgezelschap Oefening en Uitspanning . In een later stadium werden door hem notulen en jaarverslagen ook op rijm opgesteld."